

Vergaderjaar 2020–2021

25 883

Arbeidsomstandigheden

Nr. 410

BRIEF VAN DE MINISTER VAN SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 12 maart 2021

De vaste commissie van SZW heeft gevraagd te reageren¹ op een ontvangen brief. De briefschrijver geeft aan ernstig ziek te zijn geworden van werk waarbij sprake was van blootstelling aan gevaarlijke stoffen. Het is aangrijpend te lezen over de gezondheidseffecten waar deze persoon mee kampt. Helaas onderstreept het hoe belangrijk het is dat bedrijven en bedrijfstakken de aandacht voor blootstelling aan gevaarlijke stoffen op orde hebben. Er is telefonisch contact geweest met de briefschrijver en afgesproken is dat vanwege de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, deze persoon gelijk met deze brief separaat een antwoord ontvangt. In deze brief geef ik de hoofdlijnen van mijn antwoord weer.

De briefschrijver schrijft misstanden en gebreken te hebben ervaren betreffende de arbeidsomstandigheden. Er is altijd een mogelijkheid om als werknemer, leden van een ondernemingsraad, vakbonden of derde belanghebbende een klacht in te dienen bij de Inspectie SZW. Deze persoon wil deze problemen stoffen breed voor het voetlicht brengen, vraagt te voorkomen dat dit ook anderen overkomt en doet daarvoor een aantal beleidsmatige suggesties. Daarom ga ik in deze brief niet in op deze specifieke casus of dit betreffende bedrijf en wel op het arbeidsomstandighedenbeleid in den brede. De briefschrijver heeft eerder telefonisch contact gehad met publieksvoorlichting bij SZW en het loket Informatie rijksoverheid, maar is niet bij de goede persoon terecht gekomen. Er is inmiddels telefonisch contact geweest met medewerkers van SZW en met de Inspectie SZW.

Ondanks de gezondheidstoestand, zet de burger zich in om anderen dit leed te besparen. Dat bewonder ik zeer. Juist die persoonlijke betrokkenheid maakt anderen de risico's en het belang van preventie, indringend duidelijk.

¹ Brief verzoek van de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid d.d. 3 december 2021.

Beleid gevaarlijke stoffen

Verantwoordelijkheidsverdeling

Werken met gevaarlijke stoffen mag nooit ten koste gaan van de veiligheid of de gezondheid. Hiervoor is de werkgever primair verantwoordelijk. In wet- en regelgeving zijn strenge eisen opgenomen over de verantwoordelijkheid van de werkgever als het gaat om het beschermen van de werknemer tegen blootstelling aan gevaarlijke stoffen.

Verbetering nodig

De briefschrijver staat niet alleen als het gaat om de zorgen over gezonde arbeidsomstandigheden bij het werken met gevaarlijke stoffen. Het is bekend dat nog te veel werkenden nadelig gezondheidseffect onderkennen². Dit wordt bevestigd in meerdere onderzoeken. Zo blijkt dat de arbobeleidscyclus hapert³ en het te kortschieten van een werkgever in zijn zorgplicht soms veel onnodig leed veroorzaakt⁴. Ook is er het advies van de commissie vergemakkelijking schadeafhandeling beroepsziekten (de commissie VSAB) om meer te investeren in betere preventie om beroepsziekten als gevolg van het werken met gevaarlijke stoffen te voorkomen en het voor werkenden met een beroepsziekte mogelijk te maken maatschappelijke erkenning te krijgen⁵. Dit betekent dat deze persoonlijke casus helaas geen incident is, maar vermoedelijk breder voorkomt. Uw Kamer is hierover eerder geïnformeerd.⁶ De briefschrijver doet concrete suggesties voor verandering. Ik onderschrijf dat er zowel aan de kant van preventie als aan het toezicht door de inspectie als aan de schadeafhandeling verbeteringen nodig zijn. Daar werken we ook aan.

Arbo beter op orde

Het bevorderen van veilig werken met gevaarlijke stoffen is een speerpunt binnen het arbeidsomstandighedenbeleid. Ook voor de toezichthouder, de Inspectie SZW, heeft het prioriteit. De aanpak bestaat uit stimuleren van bewustwording, preventie en kennisdeling, handhaving alsmede beleid dat moeten leiden tot vergemakkelijking van de schade-erkenning. Als werkgevers hun werknemers onvoldoende beschermen, kunnen ze boetes en zo nodig het stilleggen van het bedrijf, of strafrechtelijke vervolging tegemoet zien.

Het toezicht door de Inspectie SZW op gevaarlijke stoffen is de afgelopen jaren geïntensiveerd via het toezichtprogramma Bedrijven met Gevaarlijke Stoffen. Omdat het hebben van een goede en actuele Risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) cruciaal is bij het bepalen van de noodzakelijke bescherming van de werknemers, zet ik in op een betere naleving van de

² www.arboportaal.nl/actueel/nieuws/2021/02/12/rapport-«beroepsziekten-in-beeld»-gepubliceerd. <https://www.arboportaal.nl/documenten/brochure/2020/5/28/factsheet-arbovisie-2040-staat-van-gezond-en-veilig-werken>.

³ Kamerstuk 25 883, nr. 327 De preventieve instrumenten (RI&E, blootstellingregister en PAGO) niet adequaat worden benut. De samenwerking en informatie-uitwisseling tussen betrokkenen beperkt plaatsvindt.

⁴ www.onderzoekcommissiechroom6.nl «door het stof».

⁵ www.commissievsab.nl/commissie-maak-werk-van-preventie-en-erkenning-commissie-vsab.

⁶ Programma beroepsziekten Kamerstuk 25 883, nr. 326; Onderzoeksrapport Cap Gemini «Toepassing wettelijk kader in de praktijk» (december 2017); Voortgangsbrief werken met gevaarlijke stoffen, 18 juni 2019. Kamerstuk 25 883, nr. 347.; Voortgangsbrief Inzet werken gevaarlijke stoffen, 13 februari 2020. Kamerstuk 25 883, nr. 361.

RI&E-verplichting. Ook is de boete verhoogd bij het niet voldoen aan de verplichtingen van een RI&E⁷.

Hieronder vindt u de gestelde vragen uit de burgerbrief en mijn reactie daarop.

1. Heeft de overheid niet teveel verantwoording gelegd bij bedrijven die werken met chemische stoffen en CMR (carcinogene, mutagene en reproductietoxische) geïndexeerde-stoffen?

De werkgever is ervoor verantwoordelijk dat medewerkers gezond en veilig werken in het bedrijf en geen nadelige gezondheidseffecten ondervinden. De werkgever weet namelijk het beste wat de aard van de arbeid is in de concrete situatie en kan het beste beoordelen wat de daarmee gepaard gaande risico's zijn. Het klopt dat het hier gaat om een grote verantwoordelijkheid met zwaarwegende belangen (de gezondheid van de werknemers). De wetgever stelt dan ook strenge eisen aan de werkgever. Er gelden extra eisen daar waar het gaat om carcinogene, mutagene en reproductietoxische (CMR) stoffen. Deze zijn gebaseerd op Europese regelgeving. Zo is het verplicht om als werkgever de werknemer die mogelijk blootgesteld kan worden aan gevaarlijke stoffen een gezondheidskundig onderzoek aan te bieden voor, periodiek tijdens en na blootstelling. Tevens is voor mogelijke blootstelling aan kankerverwekkende en mutagene stoffen een blootstellingsregistratie op naam verplicht die bovendien meer dan 40 jaar bewaard moet worden⁸. Door de REACH-verordening worden eisen gesteld aan het produceren en op de markt brengen van veel chemische stoffen. Daarnaast worden zeer riskante stoffen via REACH aangepakt bijvoorbeeld door beperkende voorwaarden⁹.

De overheid faciliteert en ondersteunt werkgevers bij het invullen van hun verantwoordelijkheid. Dit doen we bijvoorbeeld via het programma Preventie Beroepsziekten en het meerjarenprogramma RI&E. Ook zijn de verschillende rollen en verantwoordelijkheden van de partijen op een rij gezet in een werkwijzer arbobeleidscyclus¹⁰ en een wegwijzer gevaarlijke stoffen¹¹.

Tenslotte houdt de overheid toezicht op de naleving. Zo controleert de Inspectie SZW actief en reactief of werkgevers zich houden aan hun verplichtingen.

2. De overheid heeft besloten afgelopen jaren om de Inspectie SZW alleen te sturen naar calamiteiten en ongevallen, staat de ministerie open om te kijken naar mogelijkheden om bedrijven op eigen initiatief en structureel te bezoeken, waar gewerkt wordt met CMR stoffen (zoals Formaldehyde)?
5. Is de Ministerie SZW bereid om meer te investeren in vroegtijdige inspecties en in het werven van meer inspecteurs, zodat er beter en eerder een situatie kan worden aangepakt?

Het klopt dat Inspectie SZW heeft gekampt met een verstoorde balans tussen reactief toezicht (het reageren op calamiteiten en ongevallen) en

⁷ Staatscourant 2019, nr. 40497 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen (officielebekendmakingen.nl); TK 5 maart 2019: Kabinetsappreciatie over het onderzoeksrapport over werklozen in Tilburg die tijdens een re-integratietraject in Tilburg in contact zijn gekomen met chroom-6, Kamerstuk 25 883, nr. 342.

⁸ Arbobesluit art 4.15.

⁹ formaldehyde and formaldehyde releasers – Registry of restriction intentions until outcome – ECHA (europa.eu).

¹⁰ Kamerstuk 25 883, nr. 401; 9 december 2020: aanbiedingsbrief werkwijzer arbobeleidscyclus.

¹¹ Wegwijzer helpt bedrijven veilig te werken met gevaarlijke stoffen – RI&E.

actief geprogrammeerd toezicht op het terrein van arbeidsomstandigheden. Naar aanleiding van de motie van het lid Pieter Heerma c.s.¹² is daarom in 2016 gestart met het opstellen van een Inspectie Control Framework om de slagkracht van het toezicht te vergroten en de balans tussen reactief en actief toezicht te herstellen. Dit heeft ertoe geleid dat er extra geld is toegekend aan Inspectie SZW. Waaronder specifiek voor het herstel van de balans tussen reactief en actief en het toezicht op veilig en gezond werken met gevaarlijke stoffen.

Vanaf 2017 zijn de actieve en risico-gestuurde toezichtinspanningen op het gebied van gevaarlijke stoffen gebundeld en geïntensiveerd in het toezichtprogramma «Bedrijven met Gevaarlijke Stoffen». Speerpunt daarbinnen is nadrukkelijk de blootstelling aan CMR stoffen. Ten aanzien van CMR stoffen is gekozen voor een meersporen-aanpak via o.a. voorlichting en ondersteuning. Zie hiervoor bijvoorbeeld de stoffenapp¹³, het 4-stappen-model¹⁴, de generieke benadering via het toezicht op de RI&E en het toepassen van het 4-stappen-model en inspectieprojecten gericht op een specifieke stof (bijvoorbeeld Chroom-VI, asbest) of branche. Er wordt dus vaker door het gespecialiseerde team op eigen initiatief («actief») en risico gestuurd geïnspecteerd bij bedrijven waar gewerkt wordt met gevaarlijke stoffen en CMR stoffen in het bijzonder. In het meerjarenprogramma 2019–2022, jaarplannen en in de jaarverslagen van Inspectie SZW wordt hierover gerapporteerd.

3. De risicoanalyses en (chemische) rapporten worden opgemaakt door een extern bedrijf, staat de ministerie open om te kijken of deze een meldingsplicht kunnen krijgen bij constatering van grote nalatigheid of gevaarlijke situaties bij bedrijven?

Zoals hiervoor reeds aangegeven zijn werkgevers verantwoordelijk voor de beheersing van de gezondheids- en veiligheidsrisico's van het werk. Risico-inventarisatie, rapporten aangaande de blootstellingsbeoordelingen en toetsing aan (bedrijfs)grenswaarden maken verplicht onderdeel uit van de RI&E.

De werkgever dient zijn RI&E, uitzonderingen daargelaten, te laten toetsen door deskundigen (gecertificeerde arbeidshygiënist, hogere veiligheidskundige of arbeids- en organisatiedeskundige en/of de bedrijfsarts), al dan niet via inschakeling van een gecertificeerde arbodienst.

Dit proces van risico-inventarisatie en beheersing in bedrijven met gevaarlijke stoffen loopt nog niet goed, ik zie de suggestie van de briefschrijver in dat licht. Ik zet me in om hier verbetering in aan te brengen. Zo werk ik aan een betere ondersteuning op gevaarlijke stoffen als onderdeel van het meerjarenprogramma RI&E. Ook wil ik bereiken dat de arbeidshygiënist vaker wordt ingeschakeld voor toetsing op de RI&E in bedrijven waar wordt gewerkt met gevaarlijke stoffen. Bezien wordt of dit voldoende is, of dat er nog andere verbeteringen nodig zijn. Ten aanzien van concrete suggestie voor een eventuele meldingsplicht geef ik mee dat ik het belangrijk vind dat toetsers hun bevindingen vrij kunnen delen met werkgevers en werknemers. Het is juist de bedoeling dat deze toetsing leidt tot advisering aan de verantwoordelijke werkgever en aan de ondernemingsraden en zo als een vliegwiel leidt tot een kwalitatieve verbetering van de beheersing van de risico's. De deskundigen dienen een

¹² Kamerstuk 34 475 XV, nr. 9.

¹³ <https://www.inspectieszw.nl/actueel/nieuws/2018/04/17/stoffencheck-gevaarlijke-stoffen-app-voor-werknemers>.

¹⁴ Werken met gevaarlijke stoffen | Zelfinspectie door Inspectie SZW.

afschrift van hun adviezen aan de ondernemingsraad te zenden¹⁵. Werknemers zijn zo in de gelegenheid om na te gaan of de RI&E volledig en betrouwbaar is. Over regelingen die de werkgever treft op het gebied van arbeidsomstandigheden (waaronder de RI&E en de arbodienstverlening) heeft de OR instemmingsrecht¹⁶. Werknemers en hun vertegenwoordigers hebben zo mogelijkheden bij te dragen aan het arbobeleid van het bedrijf.

4. Hoe is het mogelijk dat een bedrijf wat in de periode 1997 tot 2017 kritische rapporten en verslagen kreeg, 20 jaar lang ongemoeid (oud)medewerkers kunnen blootstellen aan chemische giftige stoffen zonder beschermingsmiddelen en toezicht?

De werkgever is ervoor verantwoordelijk dat medewerkers gezond en veilig werken in het bedrijf en geen nadelige gezondheidseffecten ondervinden. Het toezicht dat de overheid houdt op naleving, ontslaat de werkgever niet van deze verantwoordelijkheid. De overheid kan immers niet overal en continue toezicht houden. Zoals hiervoor ook al aangegeven was er wel aanleiding om de slagkracht van het overheidstoezicht te vergroten. Dit is en wordt gerealiseerd met extra geld dat is toegekend aan Inspectie SZW. Waaronder specifiek voor het toezicht op veilig en gezond werken met gevaarlijke stoffen.

De in de vraag genoemde rapporten en verslagen horen voor de werkgever aanleiding te zijn om zijn arbobeleid op orde te brengen zoals toegelicht bij vraag 1. Deze vraag gaat waarschijnlijk over rapporten van externe dienstverleners voor een ISO 45001 certificaat (voorheen OHSAS 18001). Deze niet wettelijk opgelegde norm bevat eisen aan een arbo management systeem van een onderneming. Het bedrijf met een certificaat voor een arbo management systeem wordt in staat geacht een goed arbobeleid te voeren. Of het ook een goed arbobeleid is, wordt niet getoetst.

Uit onderzoek blijkt dat de samenwerking tussen partijen waaronder arbodeskundigen versterking verdient. Hier zet ik mij voor in via de versterking van de arbobeleidscyclus, versteviging van de positie van de arbeidshygiënist en verbeterde inzet van de – met mijn ondersteuning ontwikkelde – leidraad periodiek arbeidsgezondheidskundig onderzoek in relatie tot gevaarlijke stoffen¹⁷.

Overige vragen uit de brief

In aanvulling op bovenstaande vragen is opgenomen in de brief dat het bedrijf medewerkers het zwijgen oplegt, de vraag of de overheid de risico's van formaldehyde niet onderschat en tenslotte of (oud) werknemers kunnen worden bijgestaan door de overheid bij het verhalen van hun letselschade.

Op het individuele bedrijf ga ik hier niet in. Er is altijd een mogelijkheid om als werknemer, leden van een ondernemingsraad, vakbonden of derde belanghebbende een klacht in te dienen bij de Inspectie SZW¹⁸. Daarbij zijn de toezichthouders verplicht tot geheimhouding van de namen van de personen die de klacht hebben ingediend of aangifte is gedaan van een overtreding van de wet¹⁹.

¹⁵ Arbowet art 14 lid 3.

¹⁶ Wet op de ondernemingsraden art 27, lid 1.

¹⁷ PMO: Leidraad voor preventief medisch onderzoek van werkenden | NVAB (nvab-online.nl).

¹⁸ Arbeidsomstandigheden en arbeidstijden | Melden | Inspectie SZW.

¹⁹ Arbowet art 26.

De risico's van formaldehyde zijn bij de overheid bekend en er zijn bepalingen voor deze stof opgenomen in wet- en regelgeving, onder andere door het vaststellen van classificatie-eisen en een wettelijke grenswaarde voor formaldehyde²⁰.

Als het gaat om het bijstaan bij het verhalen van letselschade is aan de burger meegegeven dat bekend is dat het verhalen van letselschade zeer moeilijk is. Om die reden is de commissie vergemakkelijking schadeafhandeling beroepsziekten in 2019 gevraagd om advies over een betere organisatie van het proces van schadeafhandeling bij beroepsziekten door blootstelling aan gevaarlijke stoffen. In mijn brief van 13 juli 2020 heb ik uw Kamer geïnformeerd over mijn reactie op het advies van deze commissie. Op dit moment wordt gewerkt aan de door de commissie voorgestelde financiële tegemoetkoming aan slachtoffers van blootstelling aan gevaarlijke stoffen op het werk²¹. Deze tegemoetkoming is geen schadevergoeding en doet niets af aan de verantwoordelijkheid van werkgevers voor gezond en veilig werken en de mogelijkheden voor schadeverhaal; (oud)werknemers kunnen nog steeds een claim indienen richting hun (voormalige) werkgever. Het bijstaan van deze (oud)werknemers behoort niet tot de taken van de overheid.

Inspanningen vanuit de rijksoverheid

Vanuit de rijksoverheid is er veel inspanning op vergroting van de bewustwording van de risico's van gevaarlijke stoffen in de breedte, juist om zo gevallen zoals de burger beschrijft, te voorkomen. Zie hiervoor de route naar RI&E voor arbeidsomstandigheden²² en de campagne beroepsziekten gericht op gevaarlijke stoffen op nationaal en Europees niveau²³. In de campagne beroepsziekten worden bijvoorbeeld persoonlijke verhalen gebracht van mensen met gezondheidsschade door hun werk, dit om bewustwording op de werkvloer te vergroten. Ook is er een stoffencheck app beschikbaar²⁴ waarmee werknemers kunnen zien hoe de risico's te beheersen. Wanneer vervanging door minder gevaarlijke stoffen mogelijk is, is dit verplicht. Er zijn classificaties²⁵ waarbij aanvullende beheersregels horen en een beperkt aantal publieke grenswaarden voor stoffen om de blootstelling via ademhaling²⁶ aan te toetsen. Is er geen publieke grenswaarde, dan dient de werkgever zelf een grenswaarde af te leiden. Nederland heeft de Europese Commissie meerdere malen opgeroepen tot meer wettelijke grenswaarden voor kankerverwekkende stoffen. Inmiddels zijn er drie achtereenvolgende Richtlijnen met «batches» grenswaarden gepubliceerd en wordt er gewerkt aan een vierde batch. Zo geldt vanaf 20 februari een nieuwe grenswaarde voor trichloorethyleen en 7 huidnotaties voor stoffen. Dit is de Nederlandse implementatie van de tweede batch Europese grenswaarden. Medio 2021 volgt de nationale implementatie van batch 3.

Tenslotte

De komende jaren blijft het voorkomen en verminderen van nadelig gezondheidseffect bij werkenden als gevolg van blootstelling aan

²⁰ Arboregeling bijlage XIII.

²¹ 13 juli 2020 Betreft Kabinetsreactie op het advies van de commissie vergemakkelijking schadeafhandeling beroepsziekten, Kamerstuk 25 883, nr. 389.

²² RI&E Instrumenten – Route naar RI&E – RI&E.

²³ Veilig Werken met [Gevaarlijke] Stoffen | Campagnes | Arboportaal en Campagnes voor een gezonde werkplek – Veiligheid en gezondheid op het werk – EU-OSHA (europa.eu).

²⁴ Stoffencheck in de App Store (apple.com).

²⁵ Staatscourant 2021, nr. 67 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen (officielebekendmakingen.nl).

²⁶ wetten.nl – Regeling – Arbeidsomstandighedenregeling – BWBR0008587 (overheid.nl).

gevaarlijke stoffen een speerpunt in het arbeidsomstandigheden beleid. Het kan niet zijn dat werknemers ziek worden van hun werk en al helemaal niet als zij als gevolg daarvan de rest van hun leven kampen met een slechte gezondheid. Het is van groot belang dat werkgevers hierin hun verantwoordelijkheid nemen, het gebeurt immers op de werkvloer.

In de ontwikkeling van de Arbovisie 2040 wordt meegenomen hoe we nog beter nadelige gezondheidseffecten van werk in den brede kunnen voorkomen en ook wat daar ieders rol bij is. De vertaling van die visie naar beleid en praktijk zal naar verwachting met de reeds genomen maatregelen ook bijdragen aan het beter kunnen voorkomen van blootstelling aan gevaarlijke stoffen in het werk. En dit zal leiden tot preventie van aangrijpende situaties als waar de brieven schrijver in verkeert.

De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
W. Koolmees